

4. Nabytki

Tłok pieczętny stargardzkiej Wielkiej Kasy Mariackiej

Stargardzkie Muzeum posiada niewielką ilość zabytków sfragistycznych, z czego najważniejsze miejsce zajmują cztery tłoki pieczętny pochodzące z końca XVIII i pierwszej połowy XIX wieku. Trzy obiekty związane z cechami szklarzy, tkaczy i gwoździarzy omówiła w 2000 roku Jolanta Aniszewska¹. Inne stargardzkie pieczęcie cechowe znane są jedynie z odcisków, które znajdują się w zbiorach Archiwum Państwowego i Muzeum Narodowego w Szczecinie².

Tym cenniejszym okazał się zakup w marcu 2002 roku tłoku pieczęci stargardzkiej Wielkiej Kasy Mariackiej³. Brązowy tłok posiada lekkie zgniecenie w górnej krawędzi, który jednak nie umniejsza czytelności rysunku⁴. Brzeg ozdobiony został ornamentem pasowym. Wewnętrzny okrąg otoku stanowi linia ciągła. W otoku zawarto inskrypcję antykwą: *MARIEN · KASTEN · INSIGEL · ZV · STARG.*, rozdzieloną pięciolistną rozetką. W polu pieczętnym umieszczono renesansową tarczę herbową z koroną w typie korony szlacheckiej o trzech kwiatonach. Powyżej tarczy wyryty został rok rozdzielony lilią heraldyczną: 16 41. Uchwyt wykonano z drewna bukowego. Jest on mocno profilowany i dzięki analogiom należy przesunąć jego powstanie dopiero na drugą połowę XVIII wieku. Gałka posiada otwór i inskrypcję tuszem: *Marien großen Kasten*.

Wielką Kasę Mariacką znamy od średniowiecza. Początkowo kojarzona była ze skrzynią do której wkładano pieniądze pochodzące z czynszów, darowizn oraz datków. Stąd w nazwie instytucji słowo „Kasten”, które oznacza właśnie skrzynię. Największy nacisk na reformę tej instytucji oraz wytyczenie nowych zasad funkcjonowania położyła nowa wizytacja kościelna przeprowadzona z polecenia księcia Barnima IX w 1565 roku. Jak wskazano w protokole powizytacyjnym sporządzonym w lipcu tegoż roku, wszystkie dochody kościoła Mariackiego, św. Jana, Wielkiego i Małego Chóru, Bractwa Ciała Chrystusowego, Kalandu, kościoła poaugustiańskiego i kaplicy św. Gertrudy, miały być od tej chwili zdeponowane we wspólnej kasie zwanej Wielką Kasą Mariacką lub Bogatą Kasą⁵. Z jej zasobów opłacano wszystkich kościelnych i

¹ J. Aniszewska, *Tłok cechu szklarzy; tłok cechu gwoździarzy*, hasła w: Dawny Stargard. Miasto i jego mieszkańcy. Katalog wystawy, Muzeum w Stargardzie 2000, poz. 45-46; s. 66-67.

² Por. R. Buczek, *Pieczęcie cechów zachodnio-pomorskich od XV do XIX wieku*, „Materiały Zachodnio-Pomorskie”, t. VI, 1960, s. 419-453.

³ Obiekt został wpisany do księgi inwentarzowej zbiorów historycznych pod numerem MS/H/1263.

⁴ Ważniejsze wymiary: wys. całkowita 92 mm; średn. tłoku 32 mm; grubość tłoku 4 mm.

⁵ H. Berghaus, *Landbuch des Herzogthums Stettin, von Kamin und Hinterpommern; oder...*, IV. Bd., Anklam – Stargard an der Ihna 1868, s. 715-716.

woźnych szkolnych. Do prowadzenia kasy powołano czterech diakonów, którzy musieli znać się na rachunkach, czytaniu, pisaniu. Ponadto powołano urzędników, którzy ściągali m. in. podatki z dzierżawy domów, pól, łąk. Inne dochody stanowiły zapisy od burmistrza i rady miejskiej, gildii i cechów oraz posiadaczy dóbr ziemskich. Raz na rok burmistrz, rada miejska, a także czterech przedstawicieli gildii i cechów, kontrowali rejestry Kasy⁶.

Z dochodów Kasy opłacano sześciu duchownych, którzy otrzymywali zapłatę w gotówce, zbożu oraz „środkach celowych” przeznaczonych na zakup drewna opałowego. Ponadto wynagrodzenia pobierali organiści z kościoła Mariackiego i św. Jana.

Wielka Kasa Mariacka i Kasa Ubogich przy kościele Mariackim, z której wypłacano zapomogi i inne świadczenia na rzecz biednych mieszkańców Stargardu, zaprzestały swoją działalność w okresie I wojny światowej, tj. w 1915 roku.

Marcin Majewski

⁶ W. Kiesow, *Der Marien Große Kasten*, „Stargarder Kirchenblatt“, 1. Jg., 1927, s. 216, 224; 2. Jg., 1928, s. 120.

Ilustr. 1. Tłok pieczętny Wielkiej Kasy Mariackiej w Stargardzie.
Ze zbiorów Muzeum w Stargardzie (MS/H/1263)